

thi saa præjudicerer man intet som helst ved dette Lovforslag. Det blev sagt, at der er Tilfælde, hvor der er givet Indfæstning, og her kan der være en vis Tvivl med Hensyn til, hvorvidt det er Fæste eller ikke Fæste; men hvor Indfæstning ikke gives, kan der kun være Tale om Lejemaal paa langt Aaremaal. Det drejer sig jo her for største Delen om ganske smaa Lodder, og det er mere end ubilligt, at en Mand kan forlange nogle faa Skæpper Land eller nogle faa Tønder Land tilbage og saa sige til Brugeren: Du kan gøre med dine Bygninger, ganske som du vil, men jeg vil have Jorden. I mange Tilfælde har Bygningerne langt større Værdi end Jorden, hvorpaa de ligger. Det vilde være overordentlig heldigt, om der kunde finde en frivillig Overenskomst Sted, og jeg kan heller ikke tænke mig andet, end at en saadan i de fleste Tilfælde maatte kunne naas, men det forekommer mig, at den maa være lige for Parterne. Det er lidt uheldigt, at Jordejeren er forpligtet til at give Skøde, hvorimod Brugeren ikke er forpligtet til at købe. I de fleste Tilfælde maa man antage, at det er Brugeren, som ønsker Forholdet opløst, men saa maa han ogsaa give sig ind under det Skøn, Taksationsmændene kommer til, og han har den halve Indflydelse paa deres Udnævnelse. Der staar ganske vist i § 6 „Besidderne“, men her er ikke Tale om Besiddelse i egentlig Forstand; der hviler jo ingen fideikommissariske Baand paa Jorden, og her er ikke Tale om Fæstetvang, her er ikke Tale om dette tvivlsomme Tilfælde, hvorvidt Fæste egentlig er Eje eller ikke — for mit Vedkommende er der for Resten ingen Tvivl, men jeg ved, at mange nærer Tvivl i saa Henseende. Det vilde være heldigt, om der kom til at staa „Ejeren“, thi der er her Tale om en ren og skær Ejendomsret, og den Ejendomsret maa ikke krænkes. Her kan der jo ikke være Tale om, at det er noget, som Almenvellet kræver; det er et specielt Forhold ovre paa Bornholm, som ønskes forandret, og jeg er ganske overbevist om, at alle, til hvilket Parti de end hører, og hvilke Anskuelse de end nærer, maa have Sympati for dette Lovforslag. Der staar i Lovforslaget, at til at lede Afløsningsforretningerne udnævner Landbrugsministeriet „en i Landbruget kyndig Mand“. Der burde staa: „en i Landbruget paa Bornholm specielt kyndig Mand“, idet Forholdene paa Bornholm,

saa vidt jeg ved — jeg er i øvrigt ganske ukendt med dem i og for sig, men saa meget ved jeg da —, afviger meget fra Forholdene i det øvrige Land. Jeg tror ogsaa, som den ærede sidste Taler (Koføed) betonedede, at det vilde være heldigt, om der fandtes en Løsning, som kunde gaa ud paa, at dersom Brugeren ikke ønsker at overtage Jorden, skal Ejeren overtage Bygningerne; de kan ganske vist være saa slette, at de er omtrent værdiløse, menselviid det Øjeblik, de er brugte til det sidste, kan man ikke tænke sig andet, end at de dog maa have nogen Værdi.

Det ærede Medlem fra Sæby (Pinstrup) nævnede som en Anke, at det var ubekvemt at faa oprettet et selvstændigt Landbrug midt i sit Areal. Til dette ærede Medlem vil jeg sige, at her er der ikke Tale om at faa oprettet et Brug; der er Tale om, at der er oprettet Brug, og naar saadanne Brug har ligget en 50 Aar, har man alligevel haft tilstrækkelig Tid til at gøre sig fortrolig med den Tanke, at der ligger saadanne Brug. Det uheldige her er — jeg kommer atter tilbage til, at det egentlig ikke er Fæste —, at der ikke er Fæstetvang; altsaa hver Gang en Kontrakt paa Aaremaal udløber, er Konflikten der; og jeg vil derfor anse det for overordentlig heldigt, om dette lille Lovforslag vil kunne blive gennemført saa snart som muligt. At det ikke bliver gennemført i denne Samling, tror jeg, den højtærede Minister har fuldstændig Ret i — det kan have sine Vanskeligheder —, men det vilde være meget ønskeligt, om det kunde blive gennemført saa snart som muligt, thi for hvert enkelt Tilfælde, der foreligger, kommer der til at foreligge Tilfælde, hvor den ene Part gaar den anden for nær.

En anden Ting, som nærmest virker humoristisk i vore Tider, er, at der er en Art Hoveri ovre paa Bornholm. Det har jo været et, om jeg saa maa sige, uartig Ord i lange Tider, men vi bør dog ogsaa i den Retning stræbe efter at komme i Kontakt med Tiden. Dette Hoveri bør absolut ophæves, ganske specielt fordi Ydelser stiger, efterhaanden som Arbejdslonnen stiger, og det er jo i og for sig ikke Meningen og har heller ikke været Forudsætningen, den Gang dette Kontraktforhold blev indgaaet. — Hvorvidt det er daarlig Jord eller god Jord, anser jeg for ganske ligegyldigt. Den naturlige Bonitet er vel nogenlunde lige saa god, som den Gang der blev kontraheret.